

Sygn.akt III AUa 700/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Maryla Pannert

SA Marek Szymanowski

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 grudnia 2013 r. w B.

sprawy z odwołania (...). z o.o w S.

przy udziale zainteresowanego Państwowej Inspekcji Pracy Okręgowego Inspektoratu Pracy w B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie wysokości składek na ubezpieczenie wypadkowe

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 15 kwietnia 2013 r. sygn. akt III U 26/13

uchyla zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B..

Sygn. akt III AUa 700/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 28.11.2012r. stwierdził, że stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe, jaka zostanie ustalona dla płatnika składek – (...) **Sp. z o.o. z siedzibą w S.** – w najbliższym roku składkowym obejmującym okres rozliczeniowy od 1.04.2013r. do 31.03.2014r. podwyższa się o 100%. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy przywołał art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 30.10.2002r. o ubezpieczeniu społecznych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. Nr 167, poz. 1322 ze zm.), wskazując, że decyzja została wydana na wniosek Państwowego Inspektora Pracy z dnia 6.11.2012r., bowiem w kolejnych dwóch kontrolach przeprowadzonych u płatnika w miesiącach październik-listopad 2012r. stwierdził rażące naruszenie przez pracodawcę przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.

Odwołanie od decyzji złożył (...) Sp. z o.o., zarzucając błąd w ustaleniach, że doszło do rażącego naruszenia przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. W uzasadnieniu odwołania ponadto powołał się na praktykę sądów apelacyjnych w tym przedmiocie i uzasadniał, że nie doszło do rażącego naruszenia zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w rozumieniu art. 36 ust. 2 cyt. ustawy, mogących skutkować zastosowaniem przewidzianej nim sankcji w postaci podniesienia o

100% stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe płatnikowi składek. Odwołujący podał też, że kontrola została u niego przeprowadzona w zasadzie w fazie organizacyjnej firmy i naborze do pracy pracowników.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2013 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że (...) Sp. z o.o. w S. nie ma obowiązku płacenia podwyższonej o 100% stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe za okres rozliczeniowy od 01.04.2013 r. do 21.03.2014r. oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz (...) Sp. z o.o. w S. kwotę 60zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Z ustaleń Sądu wynika, że (...) Sp. z o.o. w S. swoją działalność prowadzi od 30.03.2011r. w zakresie wykonywania robót ogólnobudowlanych związanych ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych.

W dniach 11-12.10.2012r. została przeprowadzona kontrola, w czasie której inspektor pracy stwierdził naruszenie przez pracodawcę przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. Wydany został protokół z kontroli. Pracodawca został zobligowany do usunięcia stwierdzonych uchybień. Wydano w tym zakresie cztery decyzje:

- Jedną ze względu na ochronę życia i zdrowia ludzkiego, podlegającą natychmiastowemu wykonaniu z mocy art. 11 pkt. 3 ustawy z dnia 13.04.2007r. o PIP (Dz. U. z 2012r. poz. 404, zm. z 2012r. poz. 769), z uwagi na dopuszczenie do eksploatacji na terenie budowy rusztowania metalowego o wysokości powyżej 8 m, które mogło powodować bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia zatrudnionych pracowników oraz osób trzecich. Rusztowanie nie miało kompletnych balustrad ochronnych na piątym pomoście roboczym, drabinki zapewniającej bezpieczną komunikację pionową na poziomy robocze rusztowania. Stwierdzono brak tablicy określającej wykonawcę montażu rusztowania (z danymi) oraz nr telefonu, dopuszczalnego obciążenia pomostów i konstrukcji rusztowania, uziemienia konstrukcji rusztowania, zakotwiczenia rusztowania zgodnie z instrukcją i dokonania odbioru rusztowania potwierdzonego protokołem odbioru technicznego. Z zapisu w protokole (k. 18-21) nie wynika, aby wstrzymano prace na obiekcie.

- Dwie decyzje zostały wydane z uwagi na dopuszczenie do wykonywania prac przez pracowników bez tzw. hełmu ochronnego oraz dopuszczenie do wykonywania prac przez osoby z pomostu – rusztowania metalowego o wys. pow. 14 m, które w konsekwencji mogło powodować bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia. Pracownicy pracowali bez tzw. hełmów ochronnych.

- Jedną zaś decyzję wydano ze względu na ochronę zdrowia i życia ludzkiego i zaopatrzone w rygor natychmiastowej wykonalności na podstawie art. 108 § 1 ustawy z dnia 14.06.1960r. Kodeks postępowania administracyjnego. Rygor natychmiastowej wykonalności nadano z uwagi na nieopracowanie instrukcji bezpiecznego wykonywania robót budowlanych na terenie budowy i nie zaznajomienie z jej treścią pracowników i innych osób. Stwierdzono wykroczenia przeciwko prawom pracownika określonym w art. 283 § 1 Kodeksu pracy, które spowodowały ukaranie kierownika budowy J. A. mandatem karnym kredytowym.

Kolejną kontrolę przeprowadzono 29-30.10. i 2, 5-6.11.2012r. Inspektor pracy stwierdził naruszenie przez pracodawcę przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. W czasie tej kontroli sprawdzono realizację uprzednich decyzji wynikających z pierwszej kontroli. I tak (k. 22 odwr.) z zapisu protokołu wynika, iż w trakcie kontroli w dniu 29.10.2012r. inspektor pracy stwierdził, że przedmiotowe decyzje nakazowe nr 1,2,3,4,5,6 zostały wykonane. Ponadto z protokołu wynika, że w dniu 29.10.2012r. kontrola była prowadzona na terenie budowy (ocieplenie ścian zewnętrznych) budynku mieszkalnego wielorodzinnego w S. przy ul. (...). Na budowie przy pracach było 2 pracowników – brygadzysta i robotnik budowlany. Roboty na budowie wykonywał podmiot kontrolowany. Wykonujący pracę posiadali umowy o pracę na czas nieokreślony, aktualne badania lekarskie z brakiem przeciwwskazań do pracy na wysokości, pracownicy przeszli szkolenie bhp, teren budowy został zabezpieczony przed dostępem osób nieupoważnionych, pracownikom zapewniono pomieszczenie higieniczno-sanitarne. Stwierdzono, że na terenie w/w budowy rusztowanie nie było wyposażone w kompletne balustrady ochronne, a pracownik na głowie nie miał tzw. hełmu ochronnego. Podczas kontroli M. J. pracował przy układaniu płytek balkonowych – robił te prace także bez hełmu ochronnego. Jednakże stwierdzono, że wszyscy pracownicy otrzymali zimową odzież, obuwie robocze i tzw. hełmy ochronne na głowę. Kontrola kolejna odbywała się w obecności brygadzysty M. J. (2), który w

dniu 6.11.2012r. pokwitował odbiór jednego egzemplarza protokołu, z treści którego nie wynika, aby został on ukarany mandatem kredytowym (k. 24 odw. – 25).

Na podstawie protokołów z kontroli został w dniu 6.11.2012r. sporządzony wniosek o podwyższenie składki na ubezpieczeni wypadkowe.

W sprawie istotne było ustalenie czy doszło do rażącego naruszenia przepisów bhp przeciwko życiu i zdrowiu.

W ocenie Sądu podane w protokole pierwszym naruszenia przepisów we wskazanym zakresie w dniu 11.12.10.2012r. faktycznie miały miejsce, było ich kilka, nie spowodowały one jednak zamknięcia budowy. Wydano zalecenia, które podlegały weryfikacji i zostały wykonane, choć niekoniecznie wszystkie prawidłowo. Fakt jednak nie posiadania na głowie, akurat w danym momencie, hełmu ochronnego przy wykonywaniu opisanych prac, było naruszeniem przepisów z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy skutkującym wydaniem decyzji podlegającej natychmiastowemu wykonaniu na mocy art. 11 pkt. 2 ustawy z dnia 13.04.2007r. Nie było ono aż tak istotne, aby uznać je za rażące naruszenie przepisów bhp. Z dołączonych protokołów wszak nie wynika, aby właśnie w danym momencie – chociażby z okoliczności i rodzaju wykonywanej pracy – właśnie ten pracownik był narażony na bezpośrednie zagrożenie życia i zdrowia. Protokoły nie wykazują, aby nad ich głowami były wykonywane prace i czynności, które spowodować by mogły, że „coś” spadnie na głowę, co byłoby podstawą do twierdzenia, że istniało zagrożenie ich życia i zdrowia, albo że sami mogliby spaść, co też spowodowałoby obrażenia bezpośrednio grożące ich życiu lub zdrowiu. Podkreślić przy tym wypada, że wykonywanie niekoniecznie wszystkich prac na budowie wymaga użycia hełmu ochronnego. Fakt przecież braku takiego okrycia głowy sam przecież nie może skutkować od razu obrażeniami bezpośrednio grożącymi życiu lub zdrowiu. Zależy to wszak od innych okoliczności. Skoro zaś takich nie było, a nie wynika to z protokołu, to raczej trudno jest mówić o rażącym naruszeniu ze strony odwołującego się przepisów bhp. Niewątpliwie wskazać należy, że pracownicy zostali wyposażeni w takie kaski, co wynika z drugiego protokołu.

Z analizy wykazanych w protokołach naruszeń przepisów bhp wynika, że podczas pierwszej z nich stwierdzono sporo różnych naruszeń przepisów bhp. Podczas drugiej kontroli było ich dużo mniej. J. A. – kierownik budowy, został ukarany jedynie mandatem karnym kredytowym, podobnie jak brygadzysta M. J..

W ocenie Sądu brak jest podstaw do przyjęcia, aby podczas dwóch kolejnych kontroli odwołującego doszło do „rażącego” naruszenia przepisów bhp. Sam inspektor pracy (akta dołączone przez ZUS) w swoich końcowych rozważaniach wynikających z uzasadnienia kierowanego wniosku z dnia 6.11.2012r. napisał: „stwierdzony podczas powyższych kontroli stan dotyczący przestrzegania przez pracodawcę przepisów bhp wskazywał, że w w/w przedsiębiorstwie w dalszym ciągu występują zagrożenia dla życia i zdrowia zatrudnionych pracowników”. A zatem, w konsekwencji, nie jest to równoznaczne z rażącym naruszeniem przepisów bhp. Sam wszak kontrolujący w żadnym z protokołów nie używa tego określenia, a tym bardziej nie próbuje nawet uzasadnić, na czym to „rażące” naruszenie przepisów bhp miało polegać.

Art. 36 ust. 1 cyt. już ustawy stanowi, że tylko w przypadku, gdy w dwóch kolejnych kontrolach stwierdzono „rażące” naruszenie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, można zastosować sankcję w nim przewidzianą.

Rozważywszy powyższe na mocy art. 477¹² § 2 kpc Sąd orzekł jak w wyroku, zaś o kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 kpc i § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Apelację od powyższego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

1. naruszenie prawa materialnego tj. art. 36 ustawy z dnia 30 X 2002r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2009r. Nr 167 p. 1322 z późn. zm.) poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w/w przepisu i ustalenie, że (...) Sp. z o.o. w S. nie ma obowiązku płacenia podwyższonej o 100% stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe za okres rozliczeniowy od 01.04.2013 r. do 31.03.2014r.

2. naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 kpc poprzez przeprowadzenie dowolnej w miejsce swobodnej oceny dowodów polegającej na nieuwzględnieniu wniosku Inspektora Pracy o podwyższenie składki na ubezpieczenie wypadkowe.

Wskazując na powyższe skarżący domagał się:

- zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia odwołania
- orzeczenia o kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisowych

ewentualnie

- uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W uzasadnieniu środka odwoławczego organ rentowy poniósł, że był zobligowany do podwyższenia płatnikowi składek stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe z uwagi na złożenie wniosku w tym przedmiocie przez Państwowego Inspektora Pracy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna o tyle, że powoduje uchylenie zaskarżonego wyroku, poprzedzającej go decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.

Argumenty podzielone w uzasadnieniu środka odwoławczego nie zasługują jednak na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 36 ust. 1 ustawy wypadkowej – Inspektor pracy może wystąpić do jednostki organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwej ze względu na siedzibę płatnika składek z wnioskiem o podwyższenie płatnikowi składek u którego w czasie dwóch kolejnych kontroli stwierdzono rażące naruszenie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy o 100% stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe ustalonej na najbliższy rok składkowy.

Wyrażona przez Inspektora pracy ocena o rażącym naruszeniu przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy przez danego płatnika nie jest jednak, wbrew stanowisku organu rentowego, dla niego wiążąca. Organ ten przed wydaniem decyzji o podwyższeniu składki jest zobowiązany samodzielnie ustalić stan faktyczny i dokonać jego oceny prawnej (art. 6 i 7 kpa), co następnie po wniesieniu odwołania podlega kontroli Sądu Ubezpieczeń Społecznych.

Taki pogląd wyraził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu prawnym wyroku z 4 VI 2013 r. (I UK 526/12) i Sąd orzekający w niniejszym składzie w całości się z nim zgadza.

Tymczasem w niniejszej sprawie organ rentowy nie poczynił żadnych ustaleń faktycznych przed wydaniem zaskarżonej decyzji.

Sąd I instancji dokonał wprawdzie samodzielnej oceny poszczególnych uchybień wykniętych przez Państwową Inspekcję Pracy w protokołach kontroli przeprowadzonych u odwołującego, pod kątem możliwości zakwalifikowania ich jako rażące naruszenia przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. Nie poprzedził jednak tej oceny przeprowadzeniem postępowania dowodowego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego celowe natomiast było przesłuchanie w charakterze świadka Inspektora Pracy – M. L., który wystąpił z wnioskiem o podwyższenie składki na ubezpieczenie wypadkowe odwołującej spółki na okoliczność ustalenia, które z uchybień (...) Sp. z o.o. zakwalifikował jako rażące i z jakich przyczyn. Niezbędne też było dokonanie ustaleń na okoliczność powodu wystąpienia naruszeń bezpieczeństwa i higieny pracy celem oceny stopnia zawinienia pracowników (...). W tym celu należało przesłuchać świadków: J. A. i M. J. (2) (osoby ukarane przez PIP po przeprowadzeniu kontroli na budowach (...) Sp. z o.o.).

Należy podkreślić, że przymiot „rażącego” naruszenia przepisów z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy może wynikać z częstotliwości naruszeń poszczególnych regulacji, z ich intensywności, rodzaju naruszonych przepisów,

negatywnych konsekwencji mogących wystąpić z powodu naruszeń, rodzaju i stopnia zawinienia osób na których spoczywa obowiązek dbania o należyty stan bezpieczeństwa i higieny pracy.

Okoliczności te nie podlegały ocenie Sądu i organu rentowego. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy należy więc ocenić czy naruszenie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy stwierdzone przez inspektora pracy były faktycznie rażące i jeśli tak to z jakich przyczyn.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji wyroku na mocy art. 477^{14a} kpc.